

Marko Mesec

PRAKTIČNI ŠTUDIJ NA FAKULTETI ZA SOCIALNO DELO

Praksa je najpomembnejši del usposabljanja za socialno delo. Tu se srečajo uporabniki, študenti, mentorji in učitelji socialnega dela. Nosilci prakse so študenti, najpomembnejša pogoja za uspešno delo pa sta predvsem njihova motiviranost in samoiniciativnost. Na Fakulteti za socialno delo že od leta 2007 deluje Center za praktični študij, katerega naloge so: podpora učnemu procesu, povezovanje učnih vsebin, podpora mentorjem in študentom ter koordiniranje prakse. Cilja vsega tega sta oblikovati kompetentne diplomante socialnega dela in razvijati stroko.

Ključne besede: praksa, razvoj, sodelovanje, metode, kompetence, mentor.

Predavatelj Marko Mesec je vodja Centra za praktični študij, koordinator študijske prakse in mentor študentom. Kontakt: marko.mesec@fsd.uni-lj.si.

PRACTICAL STUDY AT THE FACULTY OF SOCIAL WORK

Practicum is the most important part of training for social work students. Here users, students, mentors and teachers of social work meet. The key role in practicum is performed by students, whose motivation and self-initiative are the preconditions for their successful work. The Centre for Practical Studies has been operating at the Faculty of Social Work since 2007. Its task is to provide support to learning process, integration of teaching contents, support to mentors and students, and co-ordination of practical placement. Its aims are to form competent graduates of social work and to contribute to the development of the profession.

Keywords: practicum, development, co-operation, methods, competences, mentor.

Marko Mesec is a higher education lecturer at the Faculty of Social Work, the Head of the Centre for Practical Studies, a co-ordinator of practical placement and a mentor for students. Contact: marko.mesec@fsd.uni-lj.si.

Praksa je najpomembnejši del usposabljanja za socialno delo. Socialno delo je praktični poklic, zato ga je treba nujno doživeti na svoji lastni koži, se naučiti spretnosti in ravnanja v situacijah socialnega dela. Po zaslugi praktičnega dela se študenti najbolje spoznajo s socialnim delom v njegovi konkretni pojavnosti.

Center za praktični študij na Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani je bil vzpostavljen leta 2007, in sicer kot posledica razvoja praktičnega študija od samih začetkov izobraževanja za socialno delo in tudi kot posledica potrebe po strukturiranem pristopu k načrtovanju in povezovanju vsebin ter načrtovanju in izvajanju prakse. V centru poleg pedagoških delavcev fakultete sodelujejo tudi predstavniki učnih baz in drugih socialnih partnerjev, cilj pa je aktivneje vključiti tudi predstavnike študentov¹ in uporabnikov. Vsi udeleženi v praktičnem usposabljanju sodelujejo pri prenosu znanj, refleksiji, sprožanju novih vprašanj in sooblikovanju teorije in prakse socialnega dela. V centru smo oblikovali metodološko ogrodje za oporo učnemu procesu razvijanja kompetenc po učnem načrtu posameznega letnika v celotnem študijskem procesu in spodbujanju vključevanja raznovrstnih oblik za praktično učenje iz nepredvidljivosti vsakdana, v katerem se socialno delo srečuje s posameznikom ali skupino ljudi tu in zdaj.

Ena od ključnih nalog centra, poleg koordiniranja in podpore učnemu procesu, je vzpostavljanje mreže univerzitetnih učnih baz in mreže strokovnih mentorjev, ki delujejo na področju socialnega dela. Vzpostavili smo mrežo 439 učnih baz z več kot 600 mentorji. To zagotavlja trden temelj za razvoj stroke socialnega dela, sooblikovanje teorij in metod socialnega dela ter usposabljanje kompetentnih diplomantov. Vsako leto študenti, pod strokovnim mentorstvom, opravljajo prakso v približno 250 učnih bazah, na različnih področjih socialnega dela.

¹ Moška oblika (študent) je v prispevku povsod mišljena tako za študente kot tudi za študentke.

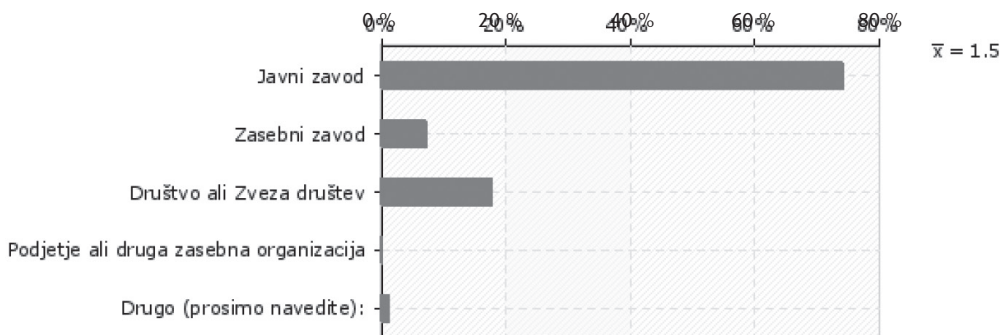
Preglednica 1: Število sodelujočih pri praktičnem študiju na Fakulteti za socialno delo².

Skupno število učnih baz	439
Skupno število mentorjev v učnih bazah	>600
Aktivne učne baze v š. l. 2014/15	236
Aktivni mentorji v š. l. 2014/15	262
Število mentorjev na fakulteti v š. l. 2014/15	14
Število uporabnikov, vključenih v proces prakse v š. l. 2014/15	>1000
Število študentov v š. l. 2014/15 (1. in 2. stopnja)	772

Preglednica 1 prikazuje skupno število učnih baz, vpisanih v katalog učnih baz Fakultete za socialno delo (439), in skupno število mentorjev, ki so vpisani na seznam mentorjev in so že bili aktivni mentorji v zadnjih nekaj letih (več kot 600). Učne baze in mentorji so lahko aktivni vsako leto, odvisno od narave dela, potreb po študentih in kadrovske razpoložljivosti, lahko pa vstopajo v proces občasno. Več kot tretjina učnih baz je aktivnih kontinuirano, že več let, prav tako je več let zaporedoma aktivnih prav toliko mentorjev.

Število mentorjev na fakulteti se ne spreminja veliko (14), spreminja pa se število mentorskih skupin glede na število aktivnih študentov. En mentor na fakulteti ima lahko več mentorskih skupin. V proces praktičnega študija so neposredno vključeni tudi uporabniki storitev socialnega dela (več kot 1000 vsako leto), ki svojo življenjsko situacijo tako lahko osvetlijo z več zornih kotov, s študenti dobijo spoštljive sogovornike in zaveznike, individualno pomoč, možnost poglobljenega sooblikovanja procesa reševanja problema in pridobijo znanje za ravnanje za naprej.

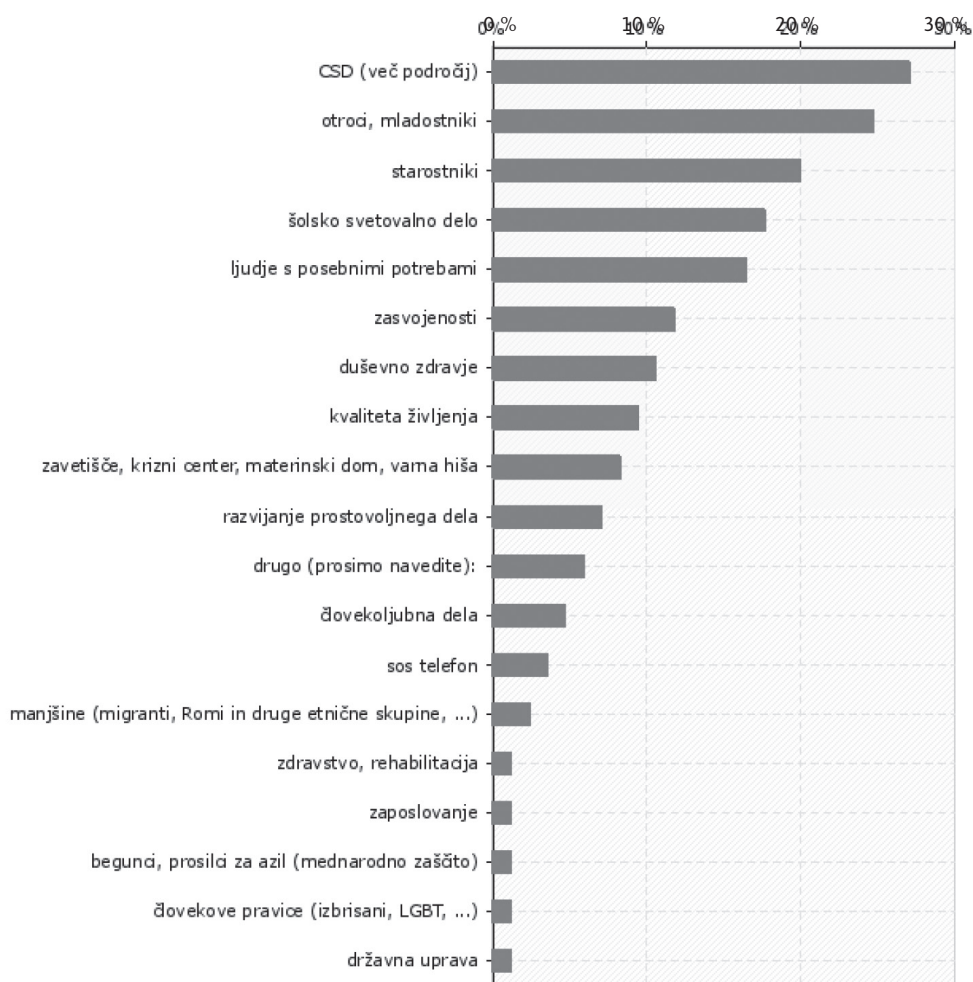
Graf 1: Status učne baze.

Učne baze delujejo na vseh področjih socialnega dela, najbolj zastopane pa so: centri za socialno delo, sledijo jim organizacije, povezane s področjem mladih, mladinski centri, osnovne šole, svetovalni centri, krizni centri. Zelo zastopano je tudi področje socialnega dela s starimi, saj veliko študentov opravlja prakso v domovih za stare. Pomembno in dobro zastopani področji sta tudi področji ljudi s posebnimi potrebami ter duševnega zdravja in zasvojenosti. Več kot 70 % učnih baz deluje v javnem sektorju, 20 % jih je društev in podobno, v 10 odstotkih primerov pa gre za zasebne organizacije.

² Podatki, predstavljeni v tem poročilu, so pridobljeni iz kataloga učnih baz Fakultete za socialno delo in iz rezultatov evalvacije študijske prakse, ki smo jo izvedli v študijskem letu 2014/15. Rezultati bodo v celoti objavljeni v eni od prihodnjih številčk revije *Socialno delo*.

Graf 2: Aktivne učne baze po področjih socialnega dela za leto 2014/15.
Možno je bilo obkrožiti več odgovorov.

Med drugimi so v procesu prakse v študijskem letu 2014/15 sodelovali: večina centrov za socialno delo, Društvo za pomoč odvisnim od nedovoljenih drog Ars Vitae, Center korak Kranj, Center Sonček Murska Sobota, Center za korekcijo sluha in govora, Center za usposabljanje, delo in varstvo Dolfke Boštjančič, CIRIUS – Center za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje, CSD Kranj – Labirint, center za pomoč, terapijo in socialno rehabilitacijo zasvojenih, CSD Ljubljana Moste-Polje – Cent'r Most, Program Cona, svetovalnica Fužine, Program Korak, CSD Ljubljana Vič-Rudnik – Mladinsko Središče Vič, CSO Ormož, CUDV – Center za usposabljanje, delo in varstvo Dobrna, CUDV Matevža Langusa Radovljica, Javni zavod Mladi zmaji, Človekoljubno dobrodelno društvo Up, Deos d.d. – Center starejših Cerknica, Horjul, Notranje Gorice, Dnevni center »Vezi« Ilirska Bistrica, Dom dr. Janka Benedika, Dom Hmelina d.o.o., Dom ob Savinji, Dom Petra Uzarja Tržič, Dom starejših Lendava – Idósebb polgárok otthona Lendva, Dom starejših Na fari, Prevalje, DSO Fužine, DSO Grosuplje, DSO Ilirska Bistrica, DSO Kamnik, DSO Kočevje, DSO Ljubljana Moste-Polje, DSO Ljubljana Šiška, DSO Ljubljana Vič-Rudnik, DSO Novo mesto, DSO Preddvor, DSO Ribnica – Rive d.o.o., DSO Tezno, Dom starejših Šentjur, Dom Tisje Šmartno pri Litiji, DU dr. Franceta Bergelja, DU Franc Salamon, DU Idrija, d.o.o., Dom upokojencev in oskrbovancev Impoljca, DU Kranj, DU Nova Gorica, DU Podbrdo – Tolmin, DU Polzela, DU Šmarje pri Jelšah, DU Vrhnika, Društvo Altra,

Društvo center za pomoč mladim Maribor, Društvo distrofikov Slovenije, Društvo kulturno, informacijsko in svetovalno središče Legebitra, Društvo Mozaik – društvo otrok, Društvo Odnos, Društvo pot – pomoč zasvojenim od nedovoljenih drog in njihovim bližnjim Ilirska Bistrica, Društvo projekt »Človek«, Društvo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobre te – dnevni center za brezdomce in zavetišče za brezdomce, Društvo prostovoljcev VZD, center za otroke in mladino, Društvo up – društvo za pomoč zasvojenecem in njihovim svojcem Slovenije, Društvo varnega zavetja – varna hiša Pomurja, Društvo Vita za pomoč pri nezgodni poškodbi glave, Društvo za duševno zdravje in kreativno preživljanje prostega časa »Vezi«, Društvo za nenasilno komunikacijo – Ljubljana, Društvo za pomoč in samopomoč Želva – Eureka, Društvo za pomoč ženskam in otrokom žrtvam nasilja – Varna hiša Gorenjske, Društvo za razvijanje prostovoljnega dela – Novo mesto, Gerontološko društvo Slovenije, Gimnazija Novo mesto, Humanitarno društvo Nikoli sam, Humanitarno društvo Tok-tok, Javni zavod Socio, Javni zavod Športni in mladinski center Piran, Mladinski epicenter Piran, Koroški dom starostnikov Črneče, Kralji ulice – društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev, Krizni center za mlade Ljubljana Bežigrad, Krizni center za mlade Maribor, Krizni center za mlade Murska Sobota, Krizni center za mlade Gorenjska – Kresnička, Krizni center za otroke Palčica Grosuplje, Lambrechtov dom Slovenske Konjice, Ljudska univerza Radovljica, PUM, Materinski dom Celje, Materinski dom Maribor, Medgeneracijski center Bistrica, Medgeneracijski center Gaber, Mestna zveza upokojencev – dnevni centri aktivnosti za starejše Ljubljana, MISSS – mladinsko informativno svetovalno središče Slovenije, Mladinski dom Jarše, Mladinski dom Malči Beličeve, Mladinski dom Maribor, MP URSIKS Dob, Območno združenje rdečega križa Koper, OŠ 16. decembra, Mojstrana, OŠ 27. Julija, OŠ Cerčno, OŠ Danila Lokarja, OŠ Deskle, OŠ Glazija, OŠ Hudinja, OŠ II. Murska Sobota, OŠ Litija, OŠ Ljubo Šercer, OŠ Majde Vrhovnik, OŠ Milojke Štrukelj, OŠ narodnega heroja Maksa Pečarja, OŠ narodnega heroja Rajka, OŠ Nazarje, OŠ Primoža Trubarja – Velike Lašče, OŠ Vižmarje Brod, OZARA nacionalno združenje za kakovost življenja (več enot), Pomursko društvo za krepitev socialnega dela, Premik, društvo za razvoj in krepitev socialnega dela, PV Invest, d.o.o. oe Center starejših Zimzelen, Sklad Silva – društvo za kakovostno življenje ljudi s posebnimi potrebami, Skupinska praksa d.o.o., Slovenska filantropija – združenje za promocijo prostovoljstva, Stigma – društvo za zmanjševanje škode zaradi drog, Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Ljubljana, Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Maribor, Svit – društvo za pomoč odvisnikom in njihovim družinam, SVZ Hrastovec, Šent – slovensko združenje za duševno zdravje (več enot), Varna hiša Ptuj, VDC Črnomelj, VDC Koper, VDC Ilirska Bistrica, VDC Kranj, VDC Murska Sobota, VDC Nova Gorica – Solkan, VDC Novo mesto, VDC Šentjur, VDC Tolmin, VDC Tončke Hočevar, VIZ Veržej, Vrtec Urša, Vzgojni zavod Kranj, Vzgojni zavod Slivnica pri Mariboru, Zavetišče za brezdomce Ljubljana, Zavod Čebela – dnevno varstvo Karitas, Zavod Global – Zavod za globalno učenje in razvoj projektov, Zavod Karitas Samarijan, Zavod Pelikan Karitas, Zavod Pristan, Center starejših Pristan Vipava, Zavod Salesianum, oe PUM Celje, Zavod Salesianum, oe Skala, Zavod sv. Rafaela Vransko, Zavod za gluhe in naglušne, Zavod za kulturo, mladino in šport Litija, enota mladinski center, Zavod za oskrbo na domu, Zavod za usposabljanje, delo in varstvo dr. Marijana Borštnarja, Zavod za vzgojo in izobraževanje Logatec, Zveza prijateljev mladine Ljubljana Moste, Zveza prijateljev mladine Slovenije – Tom telefon, Zveza Sonček, Želva d.o.o., podjetje za usposabljanje in zaposlovanje invalidov, idr.

Pomembna naloga centra je v skladu s cilji prakse (izkušnja, spoznavanje, učenje spretnosti in integracija) opredeliti kompetence diplomanta. To je temelj za pripravo programa prakse in za povezovanje vsebin posameznih področij in predmetov študijskega programa.

Osnovni cilj prakse je, da se študenti najprej seznanijo z življenjskim svetom uporabnikov socialnega dela. Narobe bi bilo, da bi ga kar takoj spoznali prek vloge strokovnega delavca. Namen prakse je, da ga spoznajo najprej od blizu, iz perspektive, ki bi jih čim bolj približala uporabniško. Šele potem naj bi ga spoznali iz perspektive socialnega delavca – v tretjem letniku »iz njegove sence«, sčasoma pa naj bi prevzemali tudi zahtevnejše naloge, tako v delu z ljudmi kot na ravni organiziranja in inovacij.

Tako so v programu prakse vključene naloge, ki jih študenti preizkusijo in vadijo s podporo mentorjev: spoznavanje življenjskega sveta uporabnika, vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika, spoznavanje mreže socialnovarstvenih organizacij in zakonodaje, povezane s posameznim področjem dela, zapisovanje, raziskovanje, terensko delo, krepitev moči uporabnika, analiza tveganja, socialno delo z družino, spoznavanje javnih pooblastil, metoda intervizije, supervizije, individualno načrtovanje, epistemološka analiza prakse, poleg tega pa še predmetno specifične naloge v višjih letnikih študija, glede na izbrano smer študija, pogovor z mladostnikom in zapis pogovora, raziskovanje dejavnikov odraščanja, osebni načrt, zagovorništvo, pogovor s človekom z demenco, dialoško sinergetična analiza pogovora, socialno skupinsko delo, uporaba elementov kratke, v rešitev usmerjene terapije v socialnem delu, etnično občutljivo socialno delo, krizni načrt ali krizna kartica, hitra ocena potreb in odgovorov, zasvojenosti, raziskovanje delovnega okolja, razvoj alternativnih ekonomskih praks, timsko delo in druge.

Cilji in nameni prakse so, da:

- se študent čim bolj približa življenjskemu svetu uporabnika,
- na lastni koži doživi protislovja, ki izhajajo iz vloge strokovnega in prostovoljnega socialnega dela,
- doživi proces pomoči, ga opazuje in sodeluje s strokovnimi delavci,
- sodeluje v procesih samopomoči in uporabniških pobud,
- se sreča z učitelji na fakulteti v situacijah vsakdanjega socialnega dela,
- spozna družbeni položaj uporabnikov socialnega dela,
- se seznanja z vrednotami in etiko socialnega dela,
- spozna delovanje služb socialnega varstva,
- spozna praktično uporabo pravnih okvirov socialnega dela,
- se seznanja s področjem delovanja socialnega dela,
- vidi, prakticira in ovrednoti osnovne, splošne in specifične spretnosti socialnega dela,
- spozna različne teorije,
- integrira teorijo in prakso,
- razvije osebni slog dela.

Bolonjska prenova študijskega programa (leta 2009) je bila priložnost za povečanje obsega prakse. K temu so nas navajale tako naše dosedanje izkušnje, ki so kazale na potrebo študentov po več (reflektirane, vodene in supervidirane) prakse, kot tudi primerjalne analize drugih evropskih študijskih programov socialnega dela.

Tako študent socialnega dela med študijem opravi 560 ur neposredne prakse v organizacijskem okolju in konkretnih situacijah neposrednega dela z uporabniki storitev. Poleg najpogostejše oblike prakse v učnih bazah se lahko študenti priključijo projektom, ki potekajo na fakulteti ali pri katerih fakulteta aktivno sodeluje, nekaj študentov pa vsako leto opravlja prakso na izmenjavi v tujini. Prakso na Fakulteti za socialno delo pa lahko v Sloveniji opravljajo tudi tuji, izmenjalni (večinoma Erasmus) študenti. V študijskem letu 2014/15 je bilo takšnih študentov približno 20 (iz Španije, Belgije, Srbije, Nemčije, Južne Koreje in Bolgarije).

Študenti v prvem in drugem letniku opravljajo prakso in sodelujejo v procesu pomoči vse leto, neposredno, z vsaj enim uporabnikom, pogosto z dvema ali več, na praksi pa spoznajo tudi skupinsko delo, v katero je vključenih več uporabnikov hkrati. V višjih letnikih je praksa praviloma povezana z izbrano smerjo študija. Na prvi stopnji se lahko študenti odločijo za smeri: socialno delo z mladimi, socialno delo s starimi ljudmi, psihosocialna podpora in pomoč, socialna pravičnost in vključevanje, duševno zdravje v skupnosti, socialno delo v delovnem okolju. Na drugi stopnji pa imajo na voljo smeri: socialno delo, socialno delo z družino, socialno vključevanje in pravičnost na področju hendikepa, etničnosti in spola, duševno zdravje v skupnosti in socialno delo s starimi ljudmi. Študenti višjih letnikov prakso opravljajo sprva »v senci« socialnega delavca, pozneje pa prevzemajo vedno več samostojnih nalog. Te se na podlagi ugotovljenih potreb uporabnikov končajo z izvedbo projekta ali inovacije.

Slika 1: Pričakovane lastnosti, kompetence praktikantov, po ocenah mentorjev iz učnih baz.

Slika 1 prikazuje lastnosti in kompetence, ki jih od študenta pred začetkom pričakujejo in pozneje v procesu prakse zaznajo oz. pogršajo mentorji v učnih bazah. Tako se na prvem mestu in med najpogostejšimi želenimi in izraženimi lastnostmi študenta znajdejo: samoiniciativnost, zanesljivost in odgovornost. Sledijo jim: razumevanje konteksta, timsko delo v skupini, samostojnost, angažiranost. Zaželenosti so še: teoretsko znanje, empatija, znanje zapisovanja, vedoželjnost, spretnost pri uporabi jezika socialnega dela, poznavanje organizacije, načrtovanje dela, fleksibilnost, kritičnost, sposobnost za razpravljanje, komunikativnost, sodelovanje, refleksija, neobremenjenost, odprtost. Mentorji iz učnih baz torej sporočajo:

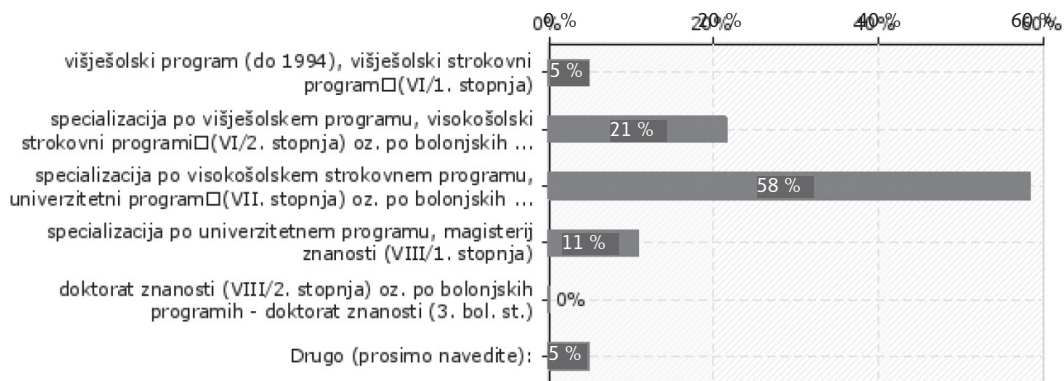
Želimo si čim več odgovornih, motiviranih in samoiniciativnih študentov, ki razumejo kontekst, v katerega vstopajo, so sposobni samostojno delovati ali sodelovati v timu in imajo čim več teoretskega znanja in znajo uporabljati jezik socialnega dela, so sočutni, kritični in fleksibilni ter dobro poznavajo organizacijo, v katero vstopajo neobremenjeno, vedoželjno in odprto, poleg tega pa so zmožni kritične refleksije o svojem delu.

Najbolj pričakovani lastnosti študenta, motiviranost in samoiniciativnost, sta s strani mentorjev ob začetku prakse ocenjeni z 93% in 77%, ob koncu prakse pa z 54% in 46%. To bi lahko pomenilo tudi, da mentorji med prakso prepoznajo svojo vlogo in prispevek k učenju in to, da so morda pričakovanja o samostojnosti in samoiniciativnosti študentov, ob začetku prakse previsoka.

V procesu praktičnega študija je poleg uporabnikov (njihove koristi in pozitivni izidi so aksiom delovanja) aktivna trojka: študent, mentor na Fakulteti za socialno delo in mentor iz učne baze. Mentorji s FSD in študenti se med prakso srečujejo v mentorskih skupinah, ki so namenjene refleksiji in povezovanju teorije in prakse in so varen prostor za pogovor o občutkih študentov na praksi. Mentorji s fakultete in mentorji iz učnih baz se med prakso srečujejo na različne načine, z obiski bodisi učne baze bodisi fakultete. Kontinuiran stik trojke je zaželen, čeprav je včasih težje izvedljiv v fizični obliki, saj učne baze delujejo po vsej Sloveniji, tudi v najbolj oddaljenih krajih. Pogosto mentorji in študenti ta problem rešujejo z uporabo novejših, elektronskih komunikacij.

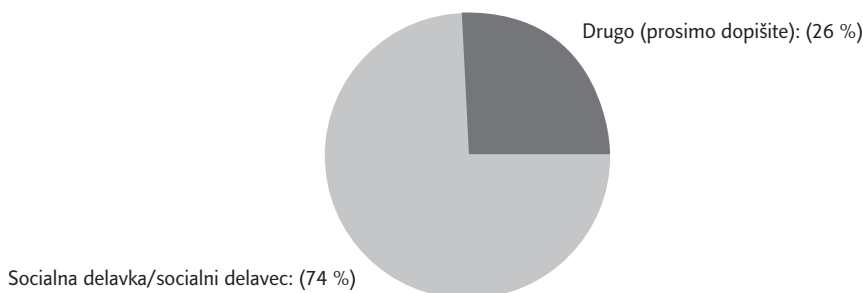
Mentorstvo študentom v učnih bazah večinoma prevzemajo univerzitetni diplomirani socialni delavci in univerzitetne diplomirane socialne delavke, v nekaterih primerih tudi kot komentorji drugim profilom, ki že dlje časa delujejo na teh področjih in pri svojem delu uporabljajo metode socialnega dela ter so v stiku s stroko socialnega dela.

Graf 3: Stopnja izobrazbe mentorjev v učnih bazah.

Graf 3 prikazuje, da ima večina mentorjev (58 %) univerzitetno izobrazbo ali izobrazbo, ekvivalentno VII/2. stopnji (npr. specializacija), več kot petina mentorjev (21 %) ima visokošolsko izobrazbo ali izobrazbo, ekvivalentno VI/2. stopnji. Magisterij oz. specializacijo po univerzitetnem študiju ima 11 % mentorjev, višješolsko oz. izobrazbo, ekvivalentno VI/1. stopnji, pa 5 % mentorjev. Navedbe pod »drugo« lahko razvrstimo v eno izmed prej naštetih stopenj.

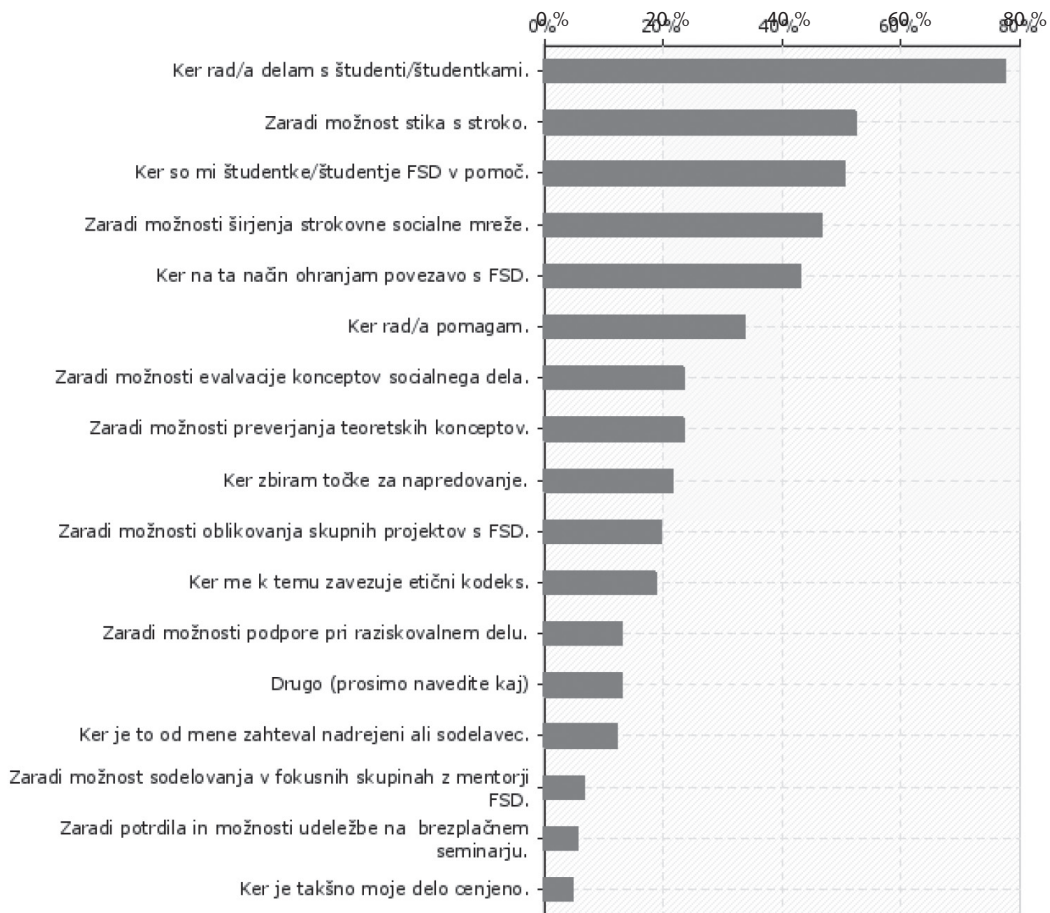
Graf 4: Strokovni naziv mentorjev v učnih bazah.

Izobrazbena struktura mentorjev iz učnih baz kaže, da je tri četrtine mentorjev (74 %) socialnih delavk in socialnih delavcev, četrtina (26 %) pa jih prihaja iz drugih, sorodnih strok (psihologi, socialni pedagogi, sociologi ipd.). Ti mentorji že dlje časa delujejo na področju socialnega dela in pri svojem delu uporabljajo metode socialnega dela ter so v stiku s stroko socialnega dela. Pri drugih profilih gre v večini za strokovni kader v centrih za socialno delo; pri mentorstvih drugih strok si tam pogosto pomagajo s komentorstvom socialnih delavcev ali strokovnim timom.

Merilo izobrazbe in stroke se z leti čedalje dosledneje uveljavlja, predvsem zato, ker nam je z leti uspelo oblikovati široko mrežo mentorjev in učnih baz. Osnovna merila za učne baze so predvsem: da delujejo na področju socialnega dela, da imajo uporabnike storitev, da imajo usposobljen kader, ki je v stiku s stroko in ima zagotovljene osnovne materialne razmere za delo. Osnovna merila za mentorje študentom socialnega dela pa so: strokovna izobrazba za področje socialnega dela, uporaba metod socialnega dela pri svojem vsakdanjem delu, delovne izkušnje, izkušnje pri delu s prostovoljci in praktikanti, redno strokovno izpopolnjevanje in motiviranost za delo s študenti.

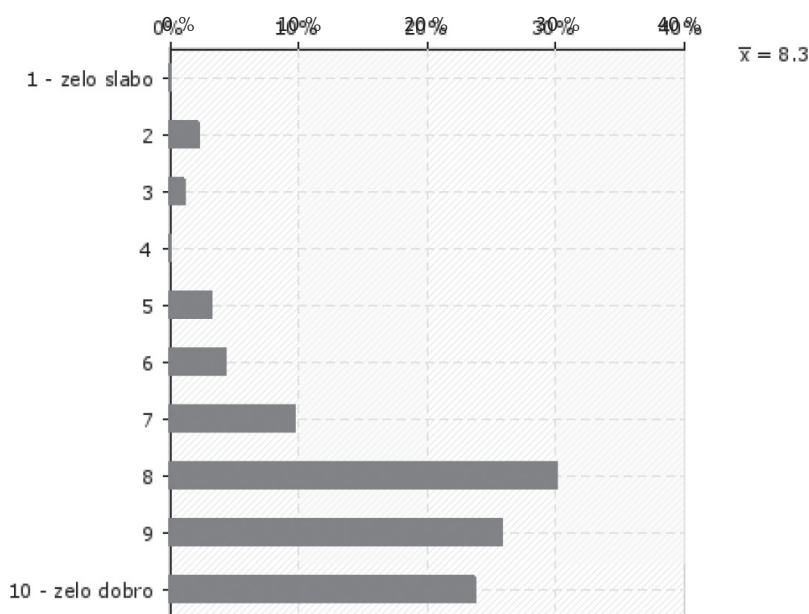
Graf 5: Motivi mentorjev iz učnih baz za izvajanje mentorstva. Možno je bilo obkrožiti več odgovorov.

Graf 5 kaže na dva pomembna dejavnika, ki pozitivno vplivata na odločitev mentorjev za to, da sodelujejo v procesu študijske prakse, to sta: veselje do dela s študenti (78 %) in stik s stroko (53 %). Tudi drugi odgovori kažejo na ta dva dejavnika: študentje so mi v pomoč (51 %), možnost širjenja strokovne socialne mreže (50 %), ohranjam povezavo s Fakulteto za socialno delo, rad pomagam, možnost evalvacije konceptov socialnega dela in teoretskih konceptov. Približno petina vprašanih pa navaja tudi motivatorje, kot so: zbiranje točk za napredovanje, možnost oblikovanja skupnih projektov, zaveza etičnemu kodeksu. Približno desetina pa jih je med razlogi za mentorstvo navedla tudi: možnost sodelovanja pri raziskovalnem delu, mentor sem, ker je to od mene zahteval nadrejeni ali sodelavec, možnost sodelovanja v fokusnih skupinah z mentorji Fakultete za socialno delo, zaradi potrdila o udeležbi na seminarju in ker je tako moje delo cenjeno.

Pisni odgovori mentorjev o motivih za izvajanje mentorstva se nanašajo predvsem na *veselje do dela s študenti* in na *odgovornost do* usposabljanja prihodnjega kadra: »ker želim izobraževati bodoči kader«, »zaradi želje po posredovanju znanja in izkušenj«, »ker menim, da si vsak študent zasluži priložnost za prakso«, »ker je treba omogočiti mladim, da na terenu spoznajo socialno delo«, »čutim, da je tako prav, rada to počnem in sem v stiku s študenti in na ta način tudi s fakulteto«, »zaradi možnosti, da študentom omogočimo direkten stik z uporabniki in dejanskim delom socialnega delavca«, »ker je prostovoljno delo študentov dodana vrednost mojemu strokovnemu delu in je pomoč uporabnikom tako intenzivnejša«, »praktikanti so s svojim delom, znanjem in navdušenjem zagotovo pripomogli veliko pozitivnega tako otrokom, s katerimi so delali, kot nam strokovnim delavcem«.

Graf 6: Kako so mentorji v učnih bazah na splošno ocenili prakso.

Iz grafa 6 lahko sklepamo, da je s povprečno oceno 8,3 (na 10-stopenjski lestvici) praksa študentov socialnega dela in vse, povezano s tem, ocenjeno dokaj dobro. Tri četrtine mentorjev je prakso ocenilo z ocenami med 8 in 10. Sistem je še zelo živ in fluiden, zato lahko le težimo k odličnosti, nikoli pa ne bo deloval idealno. Zato skušamo sooblikovati sistem prakse ob nenehnih izmenjavah informacij in pogostih stikih skupaj z vsemi sodelujočimi in podpreti tudi mentorje in učne baze tam, kjer sistem še ni dobro zaživel ali pa so pojavljajo druge ovire. Poslanstvo Centra za praktični študij na Fakulteti za socialno delo in vseh, ki smo posredno in neposredno povezani s prakso študentov, je vzpostaviti, podpreti in razvijati stroko socialnega dela v vseh pojavnih oblikah in na vseh področjih dela.

Naloga Centra za praktični študij je tudi podpora mentorjem iz učnih baz in s fakultete. Vsako leto se tako srečamo na strokovnem seminarju o kompetencah in metodah socialnega dela. Vsebine izobraževanj so tesno povezave z vsebinami programa prakse. Med drugimi so bile v letih od 2000 zastopane teme: zmanjševanje škode na področju uživanja drog, individualno načrtovanje, stanovanjske skupine, zagovorništvo, ocenjevanje potreb in načrtovanje oblik duševnega zdravja v skupnosti, socialno delo v šoli, prva socialna pomoč, razumevanje psihiatričnih in zdravniških diagnoz ter osebna pomoč bolnikom, kakovost delovnega življenja, rejništvo in posvojitve, socialno delo na področju družinskega nasilja in spolnih zlorab, socialni delavec na sodišču, svetovalno in timsko delo na področju družinskega nasilja in spolnih zlorab, medkulturno svetovalno delo v socialnih službah, socialno delo v šoli – prispevek prostovoljcev, stalna skupnostna skrb za osebe s psihiatrično diagnozo, debriefing kot oblika prve socialne pomoči, prednosti in pasti timskega dela, socialno delo z družino, psihosocialna pomoč z umetnostjo, priprave na posvojitve, rejništvo, temeljne metode socialnega dela in nujne spretnosti, vzpostavljanje stika in razvijanje delovnega odnosa, zapisovanje, poročanje in uporaba gradiv, raziskovanje življenjskega sveta uporabnika in ocenjevanje sredstev, ravnanje s tveganji, krepitev moči, terensko delo, timsko delo, preoblikovanje doma za stare ljudi v socialno ustanovo, v rešitev usmerjena terapija in socialno delo, nova kaznovalna politika in socialno delo, kognitivna psihologija v socialnem delu, raziskovanje potreb, supervizija, intervizija, socialno delo z osebami

z demenco, integracija otrok s posebnimi potrebami, dvojne diagnoze, zmanjševanje škode v medijih, etika v socialnem delu, metode socialnega dela I, II, III, IV, potrebe oseb z demenco, preventiva v šoli: spoprijemanje s tveganimi situacijami v šolskem okolju, vključevanje ranljivih skupin v programe socialnega podjetništva, dobra praksa socialnega dela na področju posvojitev, komuniciranje z mediji v času krize za organizacije socialnega varstva, mediacija v socialnem delu: konceptualna izhodišča in praktične veščine, načrtovanje varnosti z oceno tveganja v primerih nasilja v družini.

Celoten sistem prakse in široka mreža mentorjev, ki so ostajali v stiku s stroko in učitelji socialnega dela na fakulteti, in torej sinergija, je bila pod vodstvom in nosilcem ideje takratnega dekana Vita Flakerja povod in podlaga za razmislek o še tesnejšem povezovanju in sodelovanju, tudi na večjem skupnem strokovnem dogodku. Tako smo leta 2002 izvedli prvi kongres socialnega dela. Na njem se vsake tri leta srečajo znanstveniki, praktiki, uporabniki, študenti, nosilci politik in drugi ključni dejavniki s področja socialnega dela. Leta 2013 smo uspešno izpeljali že peti kongres socialnega dela. Potekal je v Ljubljani, na njem je bilo predstavljenih 130 prispevkov, udeležilo pa se ga je več kot 300 udeležencev.

**Socialno delo
in pomen državljanstva
za socialno državo**
Ljubljana, 25.-27. september 2013

Popotnica

V preteklih letih nam je uspelo vzpostaviti mrežo učnih baz in usposobljenih mentorjev, oblikovati metodološko ogrodje za oporo učnemu procesu razvijanja kompetenc diplomantov, tako da je sistem praktičnega izobraževanja študentov socialnega dela trden temelj stroki socialnega dela, odporen na ekonomske in družbene »pretrese«, ki smo jim prevečkrat priče.

Ključna pomanjkljivost ostaja neurejeno financiranje sistema. Mentorji se morajo zadovoljiti s potrdili o mentorstvu in izobraževanju na brezplačnem seminarju, ki jim ga ponudimo na fakulteti, ter z vzajemnostjo (delo študentov) in drugimi koristmi (stik s stroko, raziskovanje, skupni projekti, diplomske naloge), ki so jih prepoznali zaradi sodelovanja v procesu prakse, konkretno mentorstvo v učnih bazah pa ni financirano.

Prizadevamo si za izbor najboljših učnih baz in odličnih mentorjev in s tem za povečanje kakovosti študijske prakse. Radi bi zagotovili odlične razmere za prakso vsem študentom. K temu bi veliko pripomogla ureditev državnega financiranja mentorstev v učnih bazah in drugih stroškov, povezanih s prakso študentov (prevoz, malica, nagrada). To bi tudi formalno izrazilo podporo in priznanje prizadevanjem vseh vpletenih (fakultete, učnih baz, mentorjev in študentov) za čim bolj usposobljene, kompetentne diplomante socialnega dela.

Tudi na Fakulteti za socialno delo nas čaka še veliko dela, da bi še bolj podprli mentorje in študente na praksi, saj znanost žal pogosto prepočasi ponudi rešitve in odgovore na vprašanja in izzive, ki jih prinaša vsakdanje delo z uporabniki.

Temelji za odlično sodelovanje so trdni, večja pogostost stikov znotraj strokovne mreže pa naj bo izziv vsem. Zdravega jedra, pozitivne energije, vzajemnosti, odgovornosti in znanja je dovolj, zato lahko v prihodnost zremo z optimizmom.